
$$\begin{array}{r} 1238 \\ \times 3468 \\ \hline 9904 \\ 44280 \\ 71200 \\ \hline \end{array}$$

Toetsen en testen Iwoo/pro

Het afnemen van onderzoeken en het aanvragen van een aanwijzing Iwoo of een tlv pro

Schooljaar 2018-2019

Inhoud

1	Didactische toetsen	4
1.1	Leerlingvolgsysteem	4
1.2	Didactische leeftijd (DL)	4
1.3	Didactisch leeftijd equivalent (DLE)	4
1.4	Leerrendement (LR) en Leerachterstand (LA)	4
1.5	Toetsen op maat	5
1.6	Drempelonderzoek	5
2	Intelligentieonderzoek	5
2.1	Algemene, verbale en praktische intelligentie	5
2.2	Individueel en klassikaal afgenomen intelligentieonderzoeken	6
2.3	Non-verbale intelligentieonderzoeken	6
2.4	Vergoedingsregeling CAP voor intelligentieonderzoek	6
3	Sociaal-emotioneel onderzoek	6
3.1	Sociaal-emotioneel onderzoek voor lwoo in het vmbo	6
3.2	Vergoedingsregeling SEM voor sociaal-emotioneel onderzoek	6
3.3	Uitvoering van het sociaal-emotioneel onderzoek	7
4	Aanvragen pro en lwoo	7
4.1	Regeling screenings- en testinstrumenten pro en lwoo 2019-2020	7

Toetsen en testen lwoo/pro

Basisschoolverlaters krijgen in groep 8 te maken met verschillende soorten testen en toetsen. Zo zijn er didactische toetsen, intelligentieonderzoeken, onderzoek voor sociaal-emotionele ontwikkeling en de eindtoets. Sommige testen en toetsen worden door alle leerlingen gemaakt, andere alleen als ze van toepassing zijn op de situatie van een specifieke leerling. In deze folder vindt u meer informatie over deze laatste categorie.

1 Didactische toetsen

Didactische toetsen worden bij alle basisschoolverlaters afgenomen en zeggen iets over de leervorderingen van een leerling. De behaalde score op een didactische toets wordt vergeleken met de didactische leeftijd van een leerling (aantal maanden onderwijs). Hiermee wordt berekend wat het niveau van de leerling is. Didactische toetsen vormen een belangrijk gegeven voor het basisschooladvies. Ook kunnen didactische toetsen worden gebruikt voor de toelating tot Praktijkonderwijs (pro) en de mogelijkheid voor leerwegondersteuning (LWOO) in het vmbo. De leergebieden waar naar gekeken wordt zijn: begrijpend lezen, inzichtelijk rekenen, spelling en technisch lezen.

1.1 Criteria voor lwoo/pro

Een leerling komt in aanmerking voor pro of lwoo als zijn/haar leerachterstanden aan bepaalde criteria voldoen. De leerachterstanden worden gemeten met toetsen die de po-school afneemt en beoordeelt op de didactische gebieden: begrijpend lezen, inzichtelijk rekenen, spelling en technisch lezen. De criteria hiervoor zijn:

- voor pro: op minimaal twee gebieden een leerachterstand van $\geq 50\%$. Eén van deze gebieden betreft begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen;
- voor lwoo: op minimaal twee gebieden een leerachterstand van $\geq 25\%$ en $< 50\%$. Eén van deze gebieden betreft begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen.

De didactische toetsen die po-scholen afnemen moeten voldoen aan de volgende eisen:

- ze staan vermeld in de "Regeling toegestane instrumenten voor pro en lwoo 2019-2020", die wordt gepubliceerd in de Staatscourant (te vinden op BOVO Online);
- ze worden afgenomen op een niveau dat past bij de leerling (toetsen op maat, zie paragraaf 1.5);
- ze dienen van recente datum te zijn, dat wil zeggen afgenomen in het schooljaar 2018-2019.

1.2 Leerlingvolgsysteem

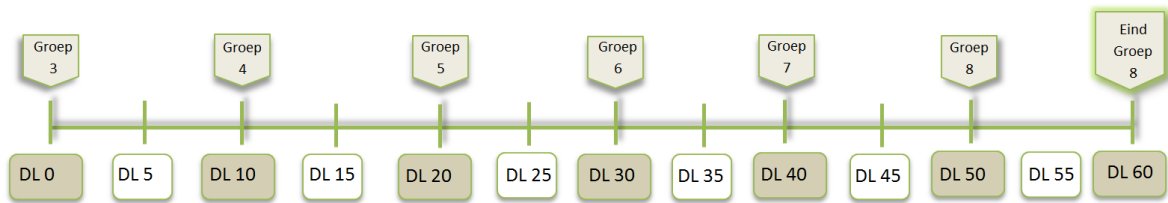
Po-scholen gebruiken een leerlingvolgsysteem (bijvoorbeeld het LVS van Cito) om de leervorderingen van hun leerlingen bij te houden. Twee keer per jaar worden (didactische) toetsen afgenomen (begrijpend lezen wordt soms maar een keer per jaar afgenomen). De naam van deze toetsen verwijst naar het moment waarop de toets is afgenomen, bijvoorbeeld M5: midden groep 5, E7: eind groep 7 en B8: begin groep 8. Gedurende de basisschoolperiode laten deze toetsen de ontwikkeling van de leerlingen (DLE) zien. Deze groei wordt afgezet tegen het feitelijke aantal onderwijsmaanden (DL).

1.3 Didactische leeftijd (DL) en Equivalent (DLE)

De didactische leeftijd (DL) is de verwachting van presteren op basis van het aantal maanden onderwijs dat de leerling heeft gehad (zie DL schaal hieronder). De didactische leeftijd begint vanaf groep 3 en neemt elk schooljaar toe met 10 onderwijsmaanden. De DLE is de prestatie (toetsuitslag) uitgedrukt met een getal dat direct vergelijkbaar is met het aantal maanden onderwijs (DL). Voorbeeld: een leerling begin groep 5 heeft een DL van 20. Op de toetsen die hij maakt zal hij een DLE rond de 20 moeten scoren.

4 Toetsen en testen lwoo/pro

Afbeelding 1. Didactische leeftijd gedurende de basisschoolperiode

1.4 Leerrendement (LR) en Leerachterstand (LA)

De score van een didactische toets kan worden omgerekend naar een percentage. Je berekent dan het leerrendement of de leerachterstand. Het berekenen van leerachterstanden is nodig voor de verwijzing naar Praktijkonderwijs en vmbo met leerwegondersteuning. Het leerrendement berekenen je door de DLE te delen door de DL en te vermenigvuldigen met 100%. De leerachterstand wordt berekend door de formule $1 - (DLE/DL) \times 100\%$. Het leerrendement en de leerachterstand zijn samen altijd 100%.

1.5 Toetsen op maat

Bij toetsen op maat worden leerachterstanden gemeten met toetsen die de leerling op basis van zijn feitelijke leerniveau redelijk zou moeten kunnen maken. Dit betekent dat leerlingen soms toetsen moeten maken, die in eerdere jaargroepen gebruikt worden. Dit is kindvriendelijker en laat een betrouwbaarder beeld zien.

Werkwijze toetsen op maat

Uitgangspunt is dat de leerling direct een toets voorgelegd krijgt, die naar verwachting past bij het niveau van de leerling.

1. *Kies een leergebied*
Er kan per leergebied (technisch lezen, begrijpend lezen, spelling en inzichtelijk rekenen) op maat getoetst worden.
2. *Schat het niveau van de leerling in en kies een toets bij dit niveau*
  - Werkt de leerling op een aparte leerlijn, kies dan een toets die hierbij aansluit.
  - Ook kan het niveau van de toets op basis van de DLE van de laatst afgenomen toets worden ingeschat.

Voorbeeld: de leerling heeft als laatst een M7 toets (DL = 45) gemaakt en scoort hierop een DLE van 25. Laat de leerling de toets maken, die hoort bij een DLE van 25 (= M5).

LET OP: is de toets al een aantal maanden geleden afgenomen, dan telt u deze maanden extra onderwijs erbij op. Stel de M7 toets is 6 maanden geleden afgenomen, dan neemt u geen M5 toets af, maar een E5 toets. De leerling is immers alweer een aantal maanden verder.

3. *Laat de leerling de toets maken en bereken de DLE*
Wanneer de leerling de toets heeft gemaakt, kunt u de score verwerken in uw schooladministratiepakket. Kijk naar de behaalde DLE en vergelijk dit met de DL van de bijbehorende toets.
4. *Door- of terugtoetsen*
Als blijkt dat de behaalde score op de toets (DLE) te veel afwijkt van de DL behorende bij de toets, dan moet er in principe worden door- of teruggetoetst. Bij leerjaargebonden toetsen (Cito LVS) wordt door- of teruggetoetst als de feitelijke uitslag meer dan één leerjaar (in DLE's uitgedrukt meer dan 10 punten) van de verwachte DL score af ligt.

Verschil DLE – DL maximaal tien punten	: toets voldoet
Te lage score met meer dan 10 punten verschil in DLE-DL	: terugtoetsen
Te hoge score met meer dan 10 punten verschil in DLE-DL	: doortoetsen

5 Toetsen en testen lwoo/pro

De toepassing van deze regel mag minder strikt gehanteerd worden als alle relevante gegevens in een eenduidige richting wijzen en door- of terugtoetsen naar alle waarschijnlijkheid niet tot een andere indicatie zal leiden. Bij een verschil van meer dan 10 punten moet in ieder geval worden door- of teruggetoetst indien:

- het toetsresultaat duidelijk afwijkt van de gegevens uit het OKR of het LVS;
- er sprake is van strijdige gegevens in het toetsresultaat (bv. sommige gegevens verwijzen naar pro en andere naar lwoo);
- er sprake is van een IQ tussen 75 en 80 (overlapegebied lwoo en peo).

Voorbeeld

U toetst een leerling op maat, van wie u inschat dat het niveau halverwege groep 6 is. U gebruikt dan de M6 toets (daarbij hoort een DL van 35). Als de toetsscore (DLE) minder dan 10 punten verschilt, dan hoeft u niet door of terug te toetsen. Als de toetsscore meer dan 10 punten verschilt van de verwachte toetsscore (DL) zal er door- of teruggetoetst moeten worden (*zie schema hieronder*).

Afgenomen toets: M6 (DL = 35)

DLE-score	beslismoment: klaar/terug- /doortoetsen	vervolgtoets
27	<i>klaar</i>	
46	<i>evt. doortoetsen</i>	E6/M7
22	<i>evt. terugtoetsen</i>	M5/E5
42	<i>klaar</i>	
51	<i>evt. doortoetsen</i>	E7

1.6 Drempelonderzoek

Het Drempelonderzoek is een ander veelgebruikt instrument voor didactische toetsing. Het Drempelonderzoek bestaat uit vijf toetsen, te weten: begrijpend lezen, rekenen, technisch lezen, spelling en woordenschat (het leerdoelwoordenschat is geen onderdeel van de procedure voor pro en lwoo, maar geeft wel aanwijzingen voor juiste advisering). Bij het Drempelonderzoek wordt op maat getoetst, omdat de opgaven eenvoudig starten en steeds wat moeilijker worden.

De scores van het Drempelonderzoek worden weergegeven op twee profielbladen. Met behulp van het plaatsbepalingsformulier worden de individuele scores van een leerling vergeleken met scores van verschillende onderwijstypen. Het didactisch profiel van de leerling wordt vertaald in een plaatsingsadvies op basis van een 'veilige' plek voor de leerling, wat overeenkomt met een percentielscore van minimaal 20.

BOVO adviseert scholen versie 7 van het Drempelonderzoek af te nemen. De scores van versie 7 worden automatisch in POVO OT verwerkt, scores van versie 5 kunnen alleen nog handmatig worden ingevoerd. Meer informatie over het drempelonderzoek vindt u op <http://www.drempelonderzoek.nl> Nieuw dit jaar is dat ook het s(b)o versie 7 van het Drempelonderzoek mag afnemen.

2 Intelligentieonderzoek

Intelligentieonderzoeken kunnen behulpzaam zijn bij de overstap van po naar vo. Een intelligentieonderzoek brengt het leerpotentieel van een leerling in kaart en zegt dus iets over het niveau dat een leerling zou moeten kunnen behalen. Voor leerlingen die overstappen naar pro of vmbo met lwoo is een intelligentieonderzoek wettelijk verplicht (m.u.v. de pilotscholen Opting Out, zie pagina 7). Voor aanmelding bij de Kopklas wordt het afnemen van intelligentieonderzoek als voorwaarde gesteld. Voorbeelden van intelligentieonderzoeken zijn o.a. de WISC-III, SON-R 6-40, NIO en ADIT.

2.1 Algemene, verbale en praktische intelligentie

De uitslag van een intelligentieonderzoek wordt uitgedrukt in een getal dat de algemene intelligentie weergeeft. Dit wordt ook wel 'totaal IQ' genoemd. De algemene intelligentie wordt gesplitst in:

- de verbale intelligentie (VIQ): woordbetekenis, zins- en tekstbegrip, woordkennis, begripvorming, verbaal abstractievermogen en relaties tussen begrippen;
- de praktische intelligentie (PIQ): ruimtelijk inzicht, overzicht, logische volgorde, inductief redeneren¹ en logisch redeneren.

Het is belangrijk om naast de algemene intelligentie ook te letten op de afzonderlijke componenten. Dit kan goede informatie geven over talenten en benodigde ondersteuning.

LET OP: wanneer het verschil tussen VIQ en PIQ 12 punten of meer is (bij NIO; bij WISC gaat het om 15 punten of meer), dan is dit een significant verschil. Dit betekent dat je dan niet kunt spreken van een 'totaal IQ'. Echter, voor pro en lwoo aanvragen wordt ook in dit geval om een totaal IQ gevraagd (m.u.v. de opting out pilot, zie pagina 7)

LET OP: De naamgeving van algemene, verbale en praktische intelligentie kan per onderzoek verschillen.

2.2 Individueel en klassikaal afgenomen intelligentieonderzoeken

Intelligentieonderzoeken kunnen zowel klassikaal/groepsgewijs afgenomen worden (bijvoorbeeld de NIO) of individueel (bijvoorbeeld WISC III). Individuele onderzoeken verdienen de voorkeur boven klassikale onderzoeken, omdat deze een veel beter beeld geven van de potentie van de leerling. Echter, de klassikale toetsen zijn minder kostbaar dan de individuele en geven in veel gevallen voldoende informatie voor een niveaubepaling/ advisering voor pro of lwoo.

Voor leerlingen met ernstige taal- en leesproblemen als gevolg van dyslexie, een spraak- taalstoornis, Nederlands als tweede taal of concentratieproblemen, kan het verstandiger zijn toch een individueel onderzoek af te nemen.

2.3 Non-verbale intelligentieonderzoeken

Voor leerlingen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen kunnen de gangbare intelligentieonderzoeken te moeilijk zijn en een vertekend beeld geven. Om dit te voorkomen kunnen non-verbale intelligentieonderzoeken worden afgenomen, waarbij de taal zo min mogelijk van invloed is op de uitslag. Voorbeelden zijn de WNV-NL of de SON R 6-40.

2.4 Vergoedingsregeling CAP voor intelligentieonderzoek

Wanneer de leerling op basis van de didactische toetsen in aanmerking komt voor pro of lwoo, is het afnemen van een capaciteiten-/intelligentieonderzoek nodig. Po-scholen kunnen dit onderzoek zelf organiseren of gebruik maken van de vergoedingsregeling voor intelligentieonderzoek (CAP) van BOVO.

De voorwaarden voor bekostiging zijn met ingang van dit schooljaar gewijzigd. De onderzoeken worden nog steeds vergoed door het SWVZHW. Er wordt voor de bepaling of het onderzoek van een leerling bekostigd wordt echter niet meer gekeken naar de leerachterstanden van groep 7, die in het verleden bij aanmelding via POVO OT moesten worden doorgegeven. De bekostiging wordt dit schooljaar bepaald aan de hand van het uiteindelijke basisschooladvies van het kind. Scholen krijgen de kosten vergoed van leerlingen met het basisschooladvies pro of vmbo met lwoo. De kosten van leerlingen die geen basisschooladvies pro of vmbo met lwoo krijgen, komen voor rekening van de basisschool. Dit betekent dat po-scholen bij aanmelding van de leerlingen niet meer de leerachterstanden van groep 7 op hoeven te geven. De regeling is aangepast om de administratieve lasten voor het po te verlichten en om de toetsdruk te verminderen voor leerlingen die aan het begin van het schooljaar getoetst moesten worden om in aanmerking te komen voor de regeling (bijvoorbeeld omdat er geen LVS-toetsen eind groep 7 zijn afgenomen).

Alle nodige informatie over de vergoedingsregeling CAP vindt u op www.bovohaaglanden.nl/bovo-online

---

¹ Het gaat hier om het vinden van een oplossing voor een vraagstelling door het patroon te ontdekken binnen een serie van bepaalde vormen en acties.

3 Sociaal-emotioneel onderzoek

Sociaal-emotioneel onderzoek brengt in kaart op welke gebieden een leerling zich sociaal-emotioneel gezien in meer of mindere mate heeft ontwikkeld. Het onderzoek richt zich bijvoorbeeld op de gebieden egocentrisme, zelfwaardering, taakgerichtheid, sociabiliteit, doorzettingsvermogen en leermotivatie. De uitslag van sociaal-emotioneel onderzoek geeft aan welke ondersteuningsbehoefte(n) een leerling heeft.

3.1 Sociaal-emotioneel onderzoek voor lwoo in het vmbo

Vermoedelijke lwoo-leerlingen, die op het intelligentieonderzoek een IQ-score behalen van 91 t/m 120, kunnen toch een lwoo aanwijzing krijgen, indien er sociaal-emotionele problematiek aangetoond wordt. De leerachterstanden kunnen in dit geval immers niet verklaard worden door de IQ-score. Het gaat bij sociaal-emotioneel onderzoek om de gebieden: faalangst, prestatiemotivatie of sociaal-emotionele instabiliteit.

3.2 Vergoedingsregeling SEM voor sociaal-emotioneel onderzoek

Wanneer u gebruik wilt maken van de BOVO vergoedingsregeling SEM, meldt u vermoedelijke lwoo-leerlingen uiterlijk 12 december 2018 aan in POVO OT. Het is belangrijk dat u deze leerlingen in het onderwijskundig rapport reeds een lwoo-advies geeft². Per leerling vult u vervolgens een aanmeldformulier SEM in met gegevens over de schoolloopbaan, didactische toetsen uit het lopende schooljaar, eventuele dyslexie/dyscalculie en de uitslag van het intelligentieonderzoek.

LET OP: een zestal po-scholen neemt deel aan de pilot 'Opting out lwoo' van het SWVZHW. Deze scholen experimenteren met het loslaten van de landelijke criteria voor lwoo. Zij kunnen indien gewenst ook gebruik maken van de vergoedingsregeling SEM. Omdat er dan niet standaard een intelligentieonderzoek wordt afgenomen, is de procedure iets anders. Informatie volgt.

3.3 Uitvoering van het sociaal-emotioneel onderzoek

Voor het sociaal-emotioneel onderzoek wordt samengewerkt met A-VISION in Apeldoorn. Na aanmelding sturen zij per e-mail een link waarmee u kunt inloggen op de website van A-VISION. Hier staan een leerkrachtvragenlijst (DVL) en een leerlingvragenlijst (LMT) klaar. De leerling en u vullen deze zo spoedig mogelijk in en geven A-VISION een seintje dat de vragenlijsten gereed zijn. A-VISION verwerkt vervolgens de gegevens.

Let hierbij op het volgende:

- DVL: Het is belangrijk bij het invullen van de DVL het gedrag van de leerling in de gehele schoolsetting (klas, buiten, overblijf, gymles enz.) mee te nemen. Het kan van belang zijn de DVL gezamenlijk in te vullen, bijvoorbeeld met de duo collega of gymdocent, zeker indien de leerling zich in de ene schoolsetting anders gedraagt dan in de andere schoolsetting.
- LMT: Schriftelijke vragenlijsten kunnen voor leerlingen die op het gebied van begrijpend lezen een DLE hebben <30 (niveau van eind groep 5) te moeilijk zijn.

Neem in deze gevallen contact op met de BOVO servicedesk.

4 Aanvragen pro en lwoo

Leerlingen die toelaatbaar zijn tot het Praktijkonderwijs of zijn aangewezen op Leerwegondersteunend onderwijs in het vmbo, hebben een toelaatbaarheidsverklaring of aanwijzing nodig. De aanvraag hiervoor wordt altijd gedaan door de vo-scholen, waarop de leerling is aangemeld. De aanvraag wordt ingediend bij het samenwerkingsverband vo (SWVZHW). De po-scholen zorgen voor de juiste didactische toetsen, een intelligentieonderzoek, eventueel sociaal-emotioneel onderzoek en een motivering in het onderwijskundig rapport.

---

² Mocht na het sociaal-emotioneel onderzoek blijken dat de leerling niet in aanmerking komt voor lwoo, dan wijzigt u het advies later weer naar een advies zonder lwoo.

LET OP: In de motivering in het OKR is het belangrijk om aan te geven welke ondersteuning de leerling nodig heeft en waarom.

4.1 Regeling screenings- en testinstrumenten pro en lwoo 2019-2020³

Elk schooljaar publiceert het ministerie de Regeling screenings- en testinstrumenten pro en lwoo in de Staatscourant. Het gaat om instrumenten voor het meten van intelligentie, sociaal-emotionele problematiek en didactische leerachterstanden. Instrumenten die niet op deze lijst staan worden niet aanvaard voor de pro - en lwoo-aanvraag. U vindt de regeling op BOVO Online, lees deze goed.

---

³ Het schooljaar in de titel van de Regeling screenings- en testinstrumenten pro en lwoo loopt altijd één jaar voor op het huidige schooljaar, omdat het basisschoolverlaters betreft die in het jaar daarna starten op het vo.